

СИЛАБУС

Базова інформація про дисципліну	
Назва дисципліни	DP004 Економіка праці і соціально-трудова відносини Economics of Labour and Labour Relationships
Рівень фахової передвищої освіти	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка
Семестр	3 (на базі повної загальної середньої освіти) 5 (на базі базової середньої освіти)
Курс	2 (на базі повної загальної середньої освіти) 3 (на базі базової середньої освіти)
Анотація курсу	Навчальна дисципліна спрямована на вивчення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці і соціально-трудова відносин та формування практичних навичок і вмінь щодо організації економіки праці, які є необхідними для вільного володіння практикою прийняття оптимальних рішень щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудова відносин на різних рівнях управління.
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:2929/course/view.php?id=144#section-0
Мова викладання	українська
Лектор курсу	викладач, спеціаліст I категорії Цибань Анжела Олександрівна канали комунікації: СДН «Moodle»: повідомлення в чаті E-mail: angelitka.z@gmail.com
Місце дисципліни в освітній програмі	
Освітньо-професійна програма	http://csbc.edu.ua/documents/otdel/koop1_e.pdf
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
Перелік спеціальних компетентностей (СК)	СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки. СК 3. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники господарюючих суб'єктів. СК 4. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. СК 5. Здатність планувати діяльність суб'єктів

	<p>господарювання в умовах мінливого середовища/</p> <p>СК 10. Здатність самостійно виявляти проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення при аналізі конкретних ситуацій економічного характеру.</p> <p>СК12. Здатність до використання знань фундаментальних розділів математики при розв'язуванні задач економічного змісту.</p>
Перелік програмних результатів навчання	<p>РН 1. Знати свої права та обов'язки як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>РН 3. Здійснювати пошук, збирання, оброблення та аналізування інформації у професійній діяльності.</p> <p>РН 4. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій.</p> <p>РН 7. Володіти економічною термінологією, оперувати категоріями, поняттями предметної області соціально-економічних систем різного рівня.</p> <p>РН 9. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності.</p> <p>РН 10. Аналізувати результати діяльності суб'єктів господарювання для визначення напрямів їх удосконалення.</p> <p>РН 11. Планувати основні економічні показники підприємства (підрозділу) для підвищення ефективності діяльності</p>
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	<p>Загальна кількість годин – 120</p> <p>Кількість кредитів – 4</p> <p>Кількість лекційних годин – 28</p> <p>Кількість практичних занять – 28</p> <p>Кількість годин для самостійної роботи студентів – 64</p> <p>Форма підсумкового контролю – екзамен</p>
Методи навчання	<p>Вербальні методи (лекція, пояснення, дискусія, бесіда); наочні методи (демонстрування презентацій); практичні методи (розв'язування задач, тестів та ін.); робота з навчально-методичною літературою (тезування, анотування, доповіді тощо);); інтерактивні методи кооперованого та колективно-групового навчання (робота в групах, робота в парах, мозковий штурм, ситуаційний аналіз, майстер-класи); методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності (формування пізнавальних інтересів студента, навмисна помилка); самонавчання через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle та використання рекомендованої літератури; методи самоконтролю.</p>
Зміст дисципліни	
Тема 1. Об'єкт, предмет, завдання і методологічні основи економіки праці	<p>Праця як об'єкт вивчення дисципліни „Економіка і нормування праці”. Структура процесу праці. Характерні риси сучасної праці. Кількісні та якісні характеристики праці. Предмет і завдання курсу</p>

	„Економіка праці та соціально-трудові відносини”.
Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	Соціально-економічна характеристика трудових ресурсів. Класифікація населення за МОП. Відтворення трудових ресурсів. Трудовий потенціал суспільства.
Тема 3. Відносини зайнятості та безробіття	Соціально-економічна сутність зайнятості населення. Регулювання зайнятості. Безробіття. Види безробіття. Основні моделі державної політики зайнятості населення.
Тема 4. Внутрішній ринок праці організації	Ринок праці як економічна категорія. Особливості ринку праці та його функції. Сегментація ринку праці. Внутрішній ринок праці організації. Світовий ринок праці. Моделі ринку праці.
Тема 5. Регулювання організаційно-економічних відносин в організації	Сутність соціально-трудових відносин: загальна характеристика їх системи. Сторони і суб'єкти соціально-трудових відносин. Предмет соціально-трудових відносин на різних рівнях. Принципи і типи соціально-трудових відносин. Регулювання соціально-трудових відносин. Колективні договори та угоди – основа соціального партнерства.
Тема 6. Сутність, значення і об'єкти нормування праці	Місце нормування в організації праці. Суть і завдання нормування праці. Функції та принципи нормування праці. Об'єкти нормування праці: робочий час, виробнича операція, технологічна структура операції, трудовий мікроелемент. Сутність обсягу роботи, зони обслуговування та чисельності персоналу як об'єктів нормування праці
Тема 7. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу	Єдність трудового і виробничого процесів. Поділ і кооперування праці. Організація робочого місяця та його обслуговування. Виробничий процес та його структура. Класифікація затрат робочого часу.
Тема 8. Нормативи і норми затрат праці	Нормативні матеріали для визначення норм праці. Класифікація нормативів праці. Вимоги до нормативів. Методи створення трудових нормативів. Перевірка нормативів у виробничих умовах. Мікроелементні нормативи часу. Методи вивчення витрат робочого часу.
Тема 9. Методи нормування і способи встановлення норм праці	Функції норм затрат праці та їх класифікація. Норма часу та її структура. Методи та способи нормування затрат праці. Аналіз стану нормування праці на підприємстві.
Тема 10. Продуктивність і ефективність праці	Поняття ефективності праці. Продуктивність і рентабельність праці як основні показники її ефективності. Показники і методи вимірювання продуктивності праці. Фактори і резерви росту продуктивності праці.
Тема 11. Аналіз і планування праці на підприємстві	Сутність і значення планування праці. План з праці та його види. Облік персоналу та баланс робочого часу. Методи планування трудових показників. Визначення фонду заробітної плати на підприємстві.
Тема 12. Витрати на персонал і заробітна плата	Вартість робочої сили. Сутність заробітної плати як соціально-економічної категорії. Структура заробітної плати. Функції заробітної плати. Принципи та елементи

	організації заробітної плати.
Тема 13. Тарифне нормування заробітної плати	Тарифна система організації оплати праці та її елементи. Тарифно-кваліфікаційні довідники, їх призначення та структура. Тарифні ставки їх економічне значення та види. Система доплат і надбавок до тарифних ставок і посадових окладів. Тарифна сітка та її роль в організації оплати праці. Оплата праці керівників, спеціалістів, службовців.
Тема 14. Аудит у сфері праці та планування соціального розвитку організації.	Аудит у сфері праці: сутність і значення. Соціальний розвиток організації та трудового колективу. План соціального розвитку трудового колективу: структура та етапи розробки.
Політика дисципліни	
Політика відвідування	Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин студент може отримати індивідуальний графік навчання за погодженням із керівником курсу, завідувачем ЦК та завідувачем відділення.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагиат, самоплагиат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.
Використання ШІ	Використання ШІ під час виконання завдань регламентується Політикою «Використання ШІ в освітньому процесі ЧДБК» Завдання мають маркування регламенту використання ШІ.
Підсумковий контроль	Іспит

Система оцінювання
Система оцінювання підсумкової успішності студентів поділяється на поточний контроль та семестровий контроль .
Поточний контроль здійснюється протягом семестру і охоплює всі види аудиторної роботи (практичні, семінарські заняття) та виконання індивідуальних завдань. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за цей вид контролю, становить 100.
Підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту. Розрахунок підсумкової оцінки: підсумкова оцінка (О) розраховується як сума балів за роботу в семестрі (S) та балів за іспит (Т), кожен з яких має максимальну вагу 100 балів. Вагові коефіцієнти для обох компонентів однакові та дорівнюють 0,5.
Формула: $O = (S \times 0.5) + (T \times 0.5)$

Накопичування балів з навчальної дисципліни: поточний контроль	
Види навчальної роботи	Загальна кількість балів
Усна відповідь/тестове завдання (6 x 5 балів)	30
Самостійна робота (2 x 5 балів)	10
Модульні контрольні роботи (3 x 10 балів)	30
Індивідуальна самостійна робота (реферат)	15
Індивідуальна самостійна робота (мультимедійна презентація)	15
Разом	100

Критерії оцінювання для кожного виду навчальної роботи

Критерії оцінювання усних відповідей:

5 балів – студент демонструє відмінний рівень знань, ґрунтовно й послідовно розкриває запитання, вільно володіє економічною термінологією та навчальним матеріалом на рівні лекцій, підручників та додаткових джерел, демонструє здатність до аналізу, порівняння, узагальнення, виклад матеріалу логічний і системний, висновки повні, аргументовані та свідчать про глибоке розуміння теми.

4 бали – студент демонструє високий рівень знань, повністю розкриває сутність поставленого запитання, відповіді логічні, аргументовані та іноді ілюструються прикладами з практики, економічна термінологія використовується правильно, допускаються лише окремі несуттєві неточності, висновки чіткі й обґрунтовані.

3 бали – студент демонструє достатній рівень знань, у цілому правильно відповідає на поставлене запитання, володіє основними поняттями та категоріями, виклад матеріалу логічний, але неповний, із неточностями та дрібними помилками, висновки сформульовані правильно, але не завжди глибоко та аргументовано.

2 бали – студент демонструє посередній рівень знань, у загальних рисах орієнтується в темі запитання, але матеріал подає поверхнево, відповіді неповні та потребують допоміжних уточнень викладача, допускаються суттєві помилки у викладенні, висновки нечіткі й недостатньо обґрунтовані.

1 бал – студент демонструє низький рівень знань, не розуміє суті поставленого запитання, не володіє базовою економічною термінологією, не може відповісти навіть за допомогою викладача, допускає грубі змістові помилки та не здатен сформулювати елементарні висновки.

Критерії оцінювання тестових завдань:

Блок тестових завдань включає 10 запитань як відкритого, так і закритого типу з однією чи кількома правильними відповідями.

5 балів – студент правильно відповів на 9–10 запитань, що свідчить про відмінний рівень знань, повне та глибоке розуміння навчального матеріалу, вміння правильно й безпомилково застосовувати здобуті знання.

4 бали – студент правильно відповів на 7–8 запитань, що характеризує високий рівень знань, вміння орієнтуватися в основних поняттях і застосовувати матеріал у типових ситуаціях, при цьому можливі поодинокі неточності.

3 бали – студент правильно відповів на 5–6 запитань, що демонструє достатній рівень знань, розуміння основних положень теми, хоча залишаються помилки та неточності, які не дозволяють вважати знання глибокими.

2 бали – студент правильно відповів на 3–4 запитання, що свідчить про поверхнєве засвоєння матеріалу, неповне розуміння суті теми та значні прогалини в знаннях.

1 бал – студент правильно відповів лише на 1–2 запитання, що свідчить про дуже низький рівень знань, відсутність розуміння навчального матеріалу та нездатність орієнтуватися в основних поняттях.

Критерії оцінювання самостійних робіт:

5 балів – студент демонструє відмінний рівень практичних умінь та навичок у розв'язуванні завдання, повністю володіє методикою його виконання, правильно й послідовно застосовує формули, дотримується усіх вимог щодо оформлення, логіка розв'язку є чіткою й завершеною, висновки сформульовані правильно, повно та обґрунтовано.

4 бали – студент демонструє високий рівень практичних умінь та навичок у розв'язуванні завдання, правильно застосовує методи й формули, дотримується логіки та послідовності виконання, оформлення в основному відповідає вимогам, висновки правильні й обґрунтовані, допускає поодинокі несуттєві неточності.

3 бали – студент демонструє достатній рівень практичних умінь та навичок у розв'язуванні завдання, володіє основними методами його виконання з правильним застосуванням формул,

допускає несуттєві помилки та неточності, частково порушує логіку викладення, формулює загалом правильні, але не завжди повні висновки.

2 бали – студент демонструє посередній рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, частково володіє методикою його виконання, робить значні помилки при застосуванні формул, не завжди дотримується послідовності дій, формулює висновки поверхнево та не чітко обґрунтовує їх.

1 бал – студент демонструє низький рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, недостатньо володіє методикою його виконання, допускає суттєві помилки, демонструє нездатність застосувати набуті знання при розв’язуванні практичних завдань та формуванні висновків.

Критерії оцінювання модульних робіт:

Модульна контрольна робота оцінюється у 10 балів і складається з чотирьох завдань, що оцінюються по 2 бала: перше – тлумачення економічних термінів, друге – блок тестових завдань, третє-п’яте – розрахункові задачі.

9–10 балів – контрольна робота виконана у повному обсязі, економічні терміни подані правильно та чітко, студент правильно відповів на 90-100% тестових запитань, усі задачі розв’язані правильно з послідовними розрахунками та поясненнями, наведені необхідні формули, висновки точні та обґрунтовані, оформлення охайне та відповідає вимогам.

7–8 балів – усі завдання виконані, означення термінів здебільшого правильні, але є окремі неточності чи неповнота, студент правильно відповів на 70-80% тестових запитань, задачі розв’язані, проте містять незначні помилки в обчисленнях або поясненнях, логіка збережена, оформлення зрозуміле з дрібними недоліками.

5–6 балів – контрольна робота виконана частково, означення термінів подані з неточностями або неповні, студент правильно відповів лише на 50-60% тестових запитань, у задачах наявні суттєві помилки чи пропущені окремі дії, розрахунки непослідовні, формули використовуються частково, висновки поверхневі, оформлення має недоліки.

0–4 бали – завдання виконані частково або зовсім нерозкриті, означення термінів неправильні чи відсутні, студент відповів невірно на більшість тестових запитань, задачі нерозв’язані або містять грубі помилки, розрахунки нелогічні, висновки відсутні, оформлення не відповідає вимогам.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (рефератів):

13–15 балів – реферат повністю відповідає темі, чітко обґрунтована актуальність, теоретичні аспекти розкриті детально, використано 5 і більше сучасних джерел, включно з науковими статтями та періодичними виданнями, матеріал логічно структурований і послідовно викладений, висновки самостійні та відповідають завданням, оформлення згідно з вимогами, текст грамотний і науковий, без помилок.

9–12 балів – реферат відповідає темі, актуальність обґрунтована, окремі аспекти розкрито частково, використано обмежену кількість сучасних або частково застарілих джерел, структура загалом логічна, але подекуди порушена послідовність, висновки частково відповідають завданню, оформлення майже відповідає вимогам, текст зрозумілий, допускаються поодинокі граматичні чи стилістичні помилки.

5–8 балів – реферат частково відповідає темі, значна частина аспектів нерозкрита, актуальність згадується поверхнево, джерела обмежені або застарілі, структура роботи порушена, виклад матеріалу нелогічний, висновки поверхневі, оформлення має недоліки, текст містить граматичні та стилістичні помилки.

0–4 бали – тема розкрита частково або взагалі не розкрита, інформаційна цінність низька, використані джерела застарілі чи відсутні, висновки несамостійні та не відповідають завданням, структура відсутня або нелогічна, оформлення з грубими порушеннями, текст неналежної якості, можливе порушення термінів подання роботи.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (мультимедійних презентацій)

13-15 балів – зміст презентації відповідає обраній темі; тема та її ключові положення повністю розкриті; інформація подано логічно, структуровано; дотримано вимог щодо технічного і естетичного оформлення слайдів; текстова інформація доповнена малюнками, таблицями, графіками; робота є оригінальною, виконана творчо і самостійно; представлення презентації доповнено виступом студента, доповідь є зрозумілою, аргументованою, підкріплена матеріалами слайдів презентації; доповідач вільно орієнтується в темі дослідження, швидко відповідає на поставлені питання аудиторією.

9-12 балів – презентація розкриває обрану тему не в повному обсязі; наявна інформація яка опосередковано пов'язана з темою дослідження; структура роботи не витримана; деякі висновки є необґрунтованими; презентація візуально приваблива, однак слайди однотипні; слайди містять інформацію переважно у текстовій формі, кількість таблиць, графіків, рисунків невелика; робота виконана самостійно, але відсутній елемент творчості; представлення презентації доповнено виступом студента; доповідь є поверхневою, неповно представляє результати роботи; доповідач не на всі питання знаходить переконливі відповіді.

5-8 балів – презентація частково розкриває тему; більшість матеріалів не стосуються теми дослідження; інформація подана лише у текстовій формі та носить суто теоретичний характер; малюнки, таблиці, графіки, діаграми в презентації відсутні; робота не відповідає вимогам за обсягом та оформленням, важко сприймається; логіка викладення матеріалу на слайдах порушена; представлення презентації або відсутнє або доповнено виступом студента, що практично не орієнтується в темі, не може дати відповіді на питання аудиторії.

0-4 бали – тема презентації нерозкрита, оформлення не відповідає вимогам, грубо порушено терміни здачі та представлення презентації.

Шкала оцінювання

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	Бездоганна підготовка в широкому контексті
B	80-89	Повні знання, міцні вміння
C	70-79	Хороші знання та вміння
D	65-69	Задовільні знання, стереотипні вміння
E	60-64	Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах
FX	35-59	Слабкі знання, відсутність умінь
F	1-34	Необхідний повторний курс

Список рекомендованих джерел

1. Безпалько О. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Кафедра, 2020. 310 с.
2. Волощенко О.В., Данилевська Л.С., Цибань А.О. Безробіття як фактор скорочення купівельної спроможності населення. Сучасні аспекти науки: VII-ий том колективної монографії, за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ. Братислава: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. С.122-137.
3. Ляш О. І., Черненко Н. О., Шевчук О. А. та ін. Економіка праці і соціально-трудові відносини: підручник для здобувачів ступеня бакалавра (051 «Економіка»). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. 371 с.
4. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. Суми: Сумський державний університет, 2024. 349 с.
5. Пономарьова М.А., Цибань А.О. Особливості безробіття в Україні в умовах військової агресії. // «Стабілізація регіональної економіки: реалії та перспективи на майбутнє»:

- матеріали науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 20-21 грудня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. С. 65-70.
6. Семикіна М. В., Бугаєва М. В., Запірченко Л. Д. та ін. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум: навч. посіб. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 224 с.
  7. Ткачук В. А., Ланченко Є. О., Балан О. Д., Гаврилюк І. П. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навч. посібник. Київ: НУБіП України, 2022. 616 с.
  8. Цимбалюк І. О. Розвиток та регулювання ринку праці: навчальний посібник. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2024. 250 с.
  9. Шашовець Й. П. Економіка праці та соціально-трудові відносини»: опорний конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти економічних спеціальностей. Мукачево: МДУ, 2025. 96 с.

Нормативно-правові документи

1. Кодекс законів про працю: Закон України № 322-08 від 23.07.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI (редакція від 10.06.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
4. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про організації роботодавців їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>.
6. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998р № 137/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80/ed20220101#Text>
7. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14/ed20210523#Text>
8. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Інтернет ресурси

1. Державна служба зайнятості України. URL <https://www.dcz.gov.ua/>
2. Державний комітет статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України URL: <https://www.msp.gov.ua/>
7. Федерація профспілок України. URL: <https://www.fpsu.org.ua>
8. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>